

فضیلت ماه شعبان

شعبان ماه بسیار شریفی است و به حضرت سید انبیاء صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ مَنْسُوبٌ است و آن حضرت این ماه را روزه می‌گرفت و به ماه رمضان وصل می‌کرد و می‌فرمود شعبان، ماه من است هر که یک روز از ماه مرا روزه بگیرد بهشت برای او واجب می‌شود

و از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است که چون ماه شعبان فرا می‌رسید امام زین العابدین علیه السلام اصحاب خود را جمع می‌نمود و می‌فرمود ای اصحاب من می‌دانید این چه ماهی است؟

این ماه شعبان است و حضرت رسول صلی الله علیه و آله می‌فرمود شعبان ماه من است پس در این ماه برای جلب محبت پیغمبر خود و برای تقرب به سوی پروردگار خود روزه بدارید. به حق آن خدایی که جان علی بن الحسین به دست قدرت اوست سوگند یاد می‌کنم که از پدرم حسین بن علی علیهما السلام شنیدم که فرمود شنیدم از امیرالمؤمنین علیه السلام که هر که روزه بگیرد در ماه شعبان برای جلب محبت پیغمبر خدا و تقرب به سوی خدا؛ خداوند او را دوست می‌دارد و در روز قیامت کرامت خود را نصیب او می‌گرداند و بهشت را برای او واجب می‌کند.

شیخ از صفوان جمال روایت کرده که گفت:

حضرت صادق علیه السلام به من فرمود کسانی را که در اطراف تو هستند را بر روزه گرفتن در ماه شعبان ترغیب کن. گفتم فدایت شوم مگر در فضیلت آن چیزی هست؟ فرمود: بله همانا که رسول خدا صلی الله علیه و آله هر گاه هلال ماه شعبان را می‌دید به منادیی امر می‌فرمود که در مدینه ندا می‌کرد: ای اهل مدینه من رسولم از جانب رسول خدا صلی الله علیه و آله به سوی شما.

ایشان می‌فرماید آگاه باشید همانا شعبان ماه من است پس خدا رحمت کند کسی را که یاری کند مرا بر ماه من یعنی روزه در آن ماه روزه بگیرد.

سپس از حضرت صادق علیه السلام و ایشان از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل کرد که می‌فرمود:

از زمانی که شنیدم منادی رسول خدا صلی الله علیه و آله ندا کرد در ماه شعبان، ترک نشد از من روزه شعبان و ترک نخواهد شد از من تا مدتی که حیات دارم ان شاء الله تعالی.

سپس می‌فرمود که روزه دو ماه شعبان و رمضان توبه و مغفرت از خدا است.

اعمال مشترک ماه شعبان

۱ - مناجات شعبانیه ، مناجات معروفی است و اهلش به خاطر آن با ماه شعبان مأنوس شده و به همین جهت منتظر و مشتاق این ماه هستند. سزاوار است که این مناجات در تمام ماه خوانده شود.

۲ - از اعمال مهم در این ماه ، روزه است ؛ به اندازه ای که با حال انسان مناسب باشد. امام صادق (علیه السلام) فرمود:

((کسی که روز اول ماه را روزه بگیرد، حتما وارد بهشت می‌شود و کسی که دو روز را روزه بگیرد، خداوند در هر شب و روزی (به چشم رحمت) به او می‌نگرد و در بهشت نیز به این نگاه ادامه می‌دهد؛ کسی که سه روز روزه بگیرد، با خداوند در عرش و بهشت او دیدار می‌کند.))

همچنین روایت شده که در هر روز پنجشنبه ماه شعبان آسمانها را زینت می‌کنند. پس ملائکه عرض می‌کنند خداوندا بیامرز روزه‌داران این روز را و دعای ایشان را مستجاب گردان و در روایت نبوی آمده است که هر که روز دوشنبه و پنجشنبه شعبان را روزه بگیرد حق تعالی بیست حاجت از حوائج دنیا و بیست حاجت از حاجت‌های آخرت او را برآورد.

۳- در هر روز از شعبان در هنگام ظهر و در شب نیمه آن صلوات هر روز شعبان که از امام سجاد علیه‌السلام روایت شده، خوانده شود که به شرح ذیل است :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ شَجَرَةِ النَّبُوَّةِ وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ وَمُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ وَمَعْدِنِ الْعِلْمِ وَأَهْلِ بَيْتِ الْوَحْيِ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الْفُلْكِ الْجَارِيَةِ فِي اللَّجَجِ الْغَامِرَةِ يَأْمَنُ مَنْ رَكِبَهَا وَيَعْرِقُ مَنْ تَرَكَهَا الْمُتَقَدِّمَ لَهُمْ مَارِقٌ وَالْمُتَأَخِّرُ عَنْهُمْ زَاهِقٌ وَاللَّازِمُ لَهُمْ لَاحِقٌ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الْكَهْفِ الْحَصِينِ وَغِيَاثِ الْمُضْطَرِّ الْمُسْتَكِينِ وَمَلْجَأِ الْهَارِبِينَ وَعِصْمَةِ الْمُعْتَصِمِينَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَوةً كَثِيرَةً تَكُونُ لَهُمْ رِضًا وَلِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ آدَاءً وَقَضَاءً بِحَوْلِ مِنْكَ وَقُوَّةِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الطَّيِّبِينَ الْأَبْرَارِ الْأَخْيَارِ الَّذِينَ أَوْجِبْتَ حُقُوقَهُمْ وَفَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ وَوَلَّيْتَهُمْ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَعْمُرْ قَلْبِي بِطَاعَتِكَ وَلَا تُخْزِنِي بِمَعْصِيَتِكَ وَأَرْزُقْنِي مُوَسَاةً مَنْ قَتَرْتَ عَلَيْهِ مِنْ رِزْقِكَ بِمَا وَسَعْتَ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ وَنَشَرْتَ عَلَيَّ مِنْ عَذَابِكَ وَأَحْيَيْتَنِي تَحْتَ ظِلِّكَ وَهَذَا شَهْرُ نَبِيِّكَ سَيِّدِ رُسُلِكَ شَعْبَانَ الَّذِي حَقَّقْتَهُ مِنْكَ بِالرَّحْمَةِ وَالرِّضْوَانِ الَّذِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَدَّابُّ فِي صِيَامِهِ وَقِيَامِهِ فِي لَيَالِيهِ وَآيَامِهِ بُخُوعاً لَكَ فِي إِكْرَامِهِ وَأَعْظَامِهِ إِلَى مَحَلِّ حِمَامِهِ.

اللَّهُمَّ فَأَعِنِّي عَلَى الْأَسْتِنَانِ بِسُنَّتِهِ فِيهِ وَنَيْلِ الشَّفَاعَةِ لَدَيْهِ اللَّهُمَّ وَاجْعَلْهُ لِي شَفِيعاً مُشْفَعاً وَطَرِيقاً إِلَيْكَ مَهْيِعاً وَاجْعَلْنِي لَهُ مُتَّبِعاً حَتَّى أَلْقَاكَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَنِّي رَاضِياً وَعَنْ ذُنُوبِي غَاضِياً قَدْ أَوْجِبْتَ لِي مِنْكَ الرَّحْمَةَ وَالرِّضْوَانَ وَآنَزَلْتَنِي دَارَ الْقَرَارِ وَ مَحَلَّ الْأَخْيَارِ .

۴- هر روز هفتاد مرتبه ذکر «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَسْأَلُهُ التَّوْبَةَ» گفته شود و همچنین در این ماه صلوات بسیار فرستاده شود .

۵- از اعمال مهم این ماه ، عمل کردن به روایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) است که فرمودند:

((در هر پنج شنبه از ماه شعبان ، آسمانها زینت شده و آنگاه فرشتگان عرض می‌کنند: خدای ما! روزه داران شعبان را ببخش و بیامرز و دعایشان را اجابت فرما!))

بنابراین کسی که دو رکعت نماز به جا آورد که در هر رکعت سوره فاتحه را یک بار و توحید را صد بار بخواند و بعد از سلام دادن ، صد بار نیز صلوات بفرستد، خداوند تمام خواسته های دینی و دنیایی او را برآورده می‌فرماید و کسی که یک روز از آن را روزه بگیرد، خداوند بدن او را بر آتش حرام می‌کند.

۶- هر روز هفتاد مرتبه ذکر « أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ » گفته شود. و در بعضی روایات "الْحَيُّ الْقَيُّومُ" پیش از "الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ" است و عمل به هر دو خوبست و از روایات استفاده می‌شود که بهترین دعاها و ذکرها در این ماه استغفار است و هر کس هر روز در این ماه هفتاد مرتبه استغفار کند مثل آن است که هفتاد هزار مرتبه در ماه‌های دیگر استغفار کند.

۷- صدقه دادن در این ماه اگرچه به اندازه نصف دانه خرمایی باشد، خوب است و خداوند بدن صدقه دهنده را بر آتش جهنم حرام می‌کند.

از حضرت صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت در باب فضیلت روزه رجب فرمود چرا غافلید از روزه شعبان؟ راوی عرض کرد یابن رسول الله چه ثوابی دارد کسی که یک روز از شعبان را روزه بگیرد؟ حضرت فرمود به خدا قسم بهشت ثواب اوست.

عرض کرد یابن رسول الله بهترین اعمال در این ماه چیست؟ فرمود: صدقه دادن و استغفار. هر کس در ماه شعبان صدقه دهد، خداوند آن صدقه را رشد دهد همچنان که یکی از شما شتر تازه متولد شده‌ای را تربیت می‌کند تا آن که در روز قیامت به صدقه دهنده برسد در حالتی که به اندازه کوه اُحُد شده باشد.

۸- در کل این ماه هزار بار ذکر « لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ » را که ثواب بسیار دارد؛ گفته شود.

از جمله آن که عبادت هزار ساله در نامه عملش نوشته شود. (۱)

مناجات شعبانیه

این مناجات، مناجات معروفی است و اهلش به خاطر آن با ماه شعبان مانوس شده و به همین جهت منتظر و مشتاق این ماه هستند.

تمام کلام این که این مناجات، از اعمال مهم این ماه است؛ و نه تنها ماه، که سالک نباید بعضی از فرازهای آن را در طول سال ترک کند و در قنوتها و سایر حالهای عالی خود، خیلی با آن مناجات نماید و وقتی که می‌گوید: "و دیدگان قلبهای ما را با نور نگاه آن به حضرتت روشن بفرما تا آنگاه که چشمهای دل پرده‌ها و مانعهای نوری را پاره کرده و به معدن بزرگی برسد و روح های ما به عزت پاکیت وصل شود." از گفته خود غافل نباشد. و تأمل کند، آیا قلب او چشم دیدن نور را دارد؟...

به هر حال این مناجات بزرگی است و یکی از ارمغان های آل محمد صلوات الله علیه می باشد که بزرگی آن را کسی که قلب سالم و گوش شنوایی داشته باشد، درک می کند. و اهل غفلت از درک فواید و نورهای آن بی بهره اند...

سایر اعمال این ماه

۱- از اعمال مهم در این ماه روزه است؛ باندازه ای که با حالش مناسب باشد...

درباره روزه هر کدام از روزهای این ماه اخبار مفصلی وارد شده است. و من فقط روایتی را که در کتاب (من لا یحضره الفقیه) آمده است، نقل می‌کنم. امام صادق علیه السلام فرمود: "کسی که روز اول ماه را روزه بگیرد، حتما وارد بهشت می‌شود. و کسی که دو روز را روزه بگیرد خداوند در هر شب و روزی (به چشم رحمت) به او می‌نگرد و در بهشت هم به این نگاه ادامه می‌دهد. و کسی که سه روز روزه بگیرد، با خداوند در عرش و بهشت او دیدار می‌کند."...

۲- از اعمال مهم در این ماه صلواتی است که در نیمروز هر روز این ماه فرستاده می‌شود؛ و اول آن چنین است: «اللهم صل علی محمد و آل محمد، شجرة النبوة...»

۳- یکی دیگر از اعمال این ماه، همانگونه که در کتاب اقبال است بجا آوردن نماز و خواندن دعاها این شبهاست. سالک باید در رابطه با این اعمال جدی بوده، و به هر کدام از ذکر و فکر و این اعمال که نشاط دارد، با در نظر گرفتن اولویتها اقدام کند....

۴- یکی دیگر از کارهای مهم در این ماه عمل به این روایت است. امیرالمومنین علیه السلام فرمودند: "در هر پنجشنبه شعبان آسمانها زینت شده و آنگاه فرشتگان عرض می کنند: خدای ما! روزه داران شعبان را ببخش و پیامرز و دعایشان را اجابت فرما. بنابراین کسی که دو رکعت نماز بجا آورد که در هر رکعت سوره فاتحه را یک بار و قل هو الله احد را صد بار بخواند و بعد از سلام دادن صد بار بر پیامبر صلی الله وعلیه واله وسلم درود فرستد، خداوند تمام خواسته های دینی و دنیایی او را بر آورده می فرماید. و کسی که یک روز آن را روزه بگیرد، خداوند بدن او را بر آتش حرام می کند.

نیمه شعبان

روز و شب نیمه شعبان زمان بسیار شریفی است که جهات زیادی باعث این شرافت و بزرگی شده است. از قبیل:

الف- از شبهای قدر می باشد و شب تقسیم رزقها و عمرها چنانچه در روایات زیادی وارد شده است. و در بعضی از آنها آمده است: خداوند این شب را برای امت قرار داده است؛ چنانچه شب قدر را برای رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم قرار داده. و این اشکال که بنابراین، لازم می آید که شب قدر، بیش از یک شب باشد را می توان به این بیان پاسخ گفت که تقدیر، مراتب و مراحل گوناگونی دارد.

ب- از اوقات زیارتی امام حسین علیه السلام می باشد که غیر از فرشتگان صد هزار پیامبر علیهم السلام آن حضرت علیه السلام را زیارت می کنند. و این مطلب نشانه عظمت این شب است.

ج- از شب هایی است که تاکید به زنده نگهداشتن آن شده و اعمال و عبادات بسیار ارزشمندی در آن وارد شده که می توان گفت: در هیچ شبی اعم از شب قدر یا غیر آن مانند یا بیشتر از آن نیامده است.

د- شب میلاد امامی است که گیتی را از عدالت پر کرده، زمین را پاک می نماید و در تمام زمینه های دینی و دنیایی حاکمیت دارد.

• اعمال مهم شب نیمه شعبان

۱) اولین کاری که سالک باید در این شب انجام بدهد این است که از لذت و آسایش دنیا در این شب چشم پوشی نماید. و آنگاه برای استفاده بیشتر از آن و تصحیح اعمال خود باید فرض کند که شب خداحافظی او با این دنیا و تمام اعمال بوده و فردای آن روز قیامت است. و نیز قبل از فرا رسیدن شب باید اعمالی را که در آن می خواهد انجام بدهد مشخص نماید و اگر دو عمل در فضیلت یکسان بود سخت تر را انتخاب کند.

۲) از اعمال مهم نمازهایی است که وارد شده است...

۳) از اعمال مهم عمل به حدیثی است که در کتاب اقبال روایت شده: رسول اکرم صلوات الله علیه فرمودند: "شب نیمه شعبان در خواب بودم که جبرئیل آمد و گفت: محمد! چرا در این شب خوابیده ای؟ گفتم: جبرئیل! مگر چه شبی است؟ گفت شب نیمه شعبان است. محمد! برخیز. آنگاه مرا بلند کرده و به بقیع برد، سپس گفت: سرت را بلند کن، زیرا این شبی است که درهای آسمان در آن باز میشود: درهای رحمت. در «رضوان»، در «مغفرت» در «فضل» در «توبه» در «نعمت» در «جود» و در «احسان». و خداوند به عدد موها و پشمهای گاو و گوسفند مردم را از آتش جهنم آزاد می کند، زمان مرگ را در آن ثبت کرده و بمدت یک سال روزیها را تقسیم می کند. و هر چه را که در تمام سال اتفاق می افتد فرو می فرستد. محمد! کسی که این شب را با گفتن «الله اکبر»، «سبحان الله» و «لا اله الا الله» و دعا نماز و قرآن خواندن و انجام اعمال مستحب و استغفار کردن زنده نگهدارد بهشت منزل و استراحتگاه او خواهد بود و گناهان گذشته و آینده اش بخشیده می شود.

پس این شب را زنده بدار و شب زنده داری و نزدیکی به خدا، با عمل در این شب راه، به امتت دستور بده؛ زیرا شب شریفی است. در حالی نزدت آمدم که تمام فرشته ها در آسمان پاهایشان را جفت کرده اند عده ای تسبیح می کنند، عده ای در رکوع، عده ای در سجود و گروهی ذکر می گویند. شبی است که کسی دعا نمی کند مگر این که مستجاب می شود، کسی چیزی نمی خواهد مگر این که به او داده می شود، کسی در خواست مغفرت و بخشش نمی کند، مگر این که بخشیده می شود، کسی توبه نمی کند مگر این که توبه اش پذیرفته می شود. کسی که از خیر این شب محروم شود، از خیر بزرگی محروم شده است.

رسول خدا در این شب دعا می کرد و می گفت: "اللهم اقسم لنا من خشيتك....." ...

۴) بجا آوردن سجده هایی که دعاهاى مخصوصی در آن خوانده می شود...

۵) نزدیکی جستن به امام زمان (عج) کسی که حجت عصر، ولی امر، راز دارنده بزرگ، صاحب غیبت الهی و دعوت پیامبر گونه، وارث پیامبران و جانشین جانشینان، آقا، امام و مولای ما، امام قائم مهدی است، جان ما و تمام جهانیان بفدایش که می توان با زیارت، مناجات، عرض شوق و شکایت از دوری او، دعا، نماز، دلسوختگی از دوری او، شکر نعمتها، اهدا طاعات، بذل جان، توسل، پیوستن، پناه جستن و در خواست کمک، پیروزی و فیض و شفاعت به آن حضرت (عج) نزدیک شد....

۶) خواندن دعایی که با این عبارت شروع می شود «اللهم بحق ليلتنا و مولودها.....»

۷) زیارت امام حسین علیه السلام و حضور در آرامگاه شریف آن حضرت علیه السلام که در روایت خیلی نسبت به آن سفارش شده است. و باید او را با زیارت مخصوص این شب زیارت کند.

۸) خواندن دعای کمیل: در سجده...

۹) زیارت امام حسین علیه السلام در بارگاه شریف یا از مکانهای دور. زیارت آن حضرت علیه السلام نماز و عمل مخصوصی دارد که در کتاب اقبال آمده است و کسی که او را زیارت کند، مانند کسی است که خدا را در عرش او زیارت کرده باشد.

۱۰) سجده و گفتن ذکرهای آن که از رسول خدا صلوات الله علیه روایت شده همراه با حضور قلب و با توجه به معانی و دورغ نگفتن در آنچه می گوید. همچنین خواندن دعاهایی که برای بین رکعت های نماز شب در کتاب اقبال روایت شده. و نیز غفلت نکردن از دعای گرانقدری که در نماز وتر یا بعد از آن خوانده می شود.

۱۱) محاسبه اعمال این شب. گمان می کنم اگر با آگاهی و خوب حساب کند بخصوص اگر از هدایت خدا در این مورد کمک بگیرد- باندازه ای از عمل خود استغفار می کند که اگر این شب را خوابیده بود، این مقدار استغفار نمیکرد...

• آخرین جمعه شعبان

یکی دیگر از اوقات مهم ماه شعبان برای سالک الی الله آخرین جمعه آن است. از کتاب عیون از عبدالسلام بن صالح هروی نقل شده که می گوید: در آخرین جمعه شعبان به دیدن ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام رفتم حضرت فرمودند: "با صلت! بیشتر شعبان گذشت و این آخرین جمعه آن است؛ کوتاهی گذشته خود را در این ماه جبران کن و بسیار دعا و استغفار کن و خیلی قرآن بخوان، و از گناهانت توبه کن، تا وقتی ماه رمضان می آید مخلص برای خدا باشی و هیچ امانتی به گردنت نباشد مگر این که آن را رد کنی و هیچ کینه ای از مومنی در دلت نباشد مگر این که آن را از بین ببری و از هر گناهی که انجام می دهی، دست بردار. تقوای خدا را پیشه کن و در نهان و آشکارت به او توکل کن «و کسی که به خدا توکل کند خدا برای او کافی خواهد بود» و در باقیمانده این ماه این دعا را زیاد تکرار کن: "اللهم ان لم تكن غفرت لنا في ما مضى من شعبان فاغفر لنا في ما بقى منه، خدایا اگر در این مدت که از شعبان گذشته، ما را نبخشیده ای، در مدتی که از آن مانده ما را ببامرز، زیرا خداوند متعال به احترام ماه رمضان، در این ماه افراد زیادی را از آتش رها می کند..."

● سه روز آخر شعبان

روزه این سه روز برای کسی که تمام این ماه را روزه نگرفته، فضیلتی دارد که سزاوار نیست مراقب آن را ترک کند. صدوق رحمه الله از امام صادق علیه السلام روایت نموده است: "کسی که سه روز آخر شعبان را روزه گرفته و آن را به ماه رمضان وصل کند، خداوند روزه دو ماه پی در پی برای او می نویسد..."

... یکی از اعمال مهم ماه رمضان در شب آخر شعبان است و آن دعایی است که در کتاب اقبال برای این شب و شب اول ماه رمضان، روایت نموده است. و اهل آن تکلیف آمادگی برای وارد شدن در میهمانی خداوند متعال را به تفصیل از این دعا می فهمند. (۲)